

H i c a z Sebzezâr Saz Semâîsi

Ney

Perişan Yusuf Dede

Usûlü : Aksak Semâî [10/8]

1 . H a n e / (Hane-i Evvel) / (Serhane)

S O N / (Temmet)

2 . H a n e / (Hane-i Sani)

3 . H a n e / (Hane-i Salis)

4 . H a n e / (Hane-i Rabi) / Yürük Semâî

A k s a k S e m â î U s û l ü

*) On zamanlı altı vurgulu Türk musikisinde çok kullanılmış usûllerimizdendir.

*) Aksak usulünden bir fazla zamanı (KE) vurgusuna ilave edilerek (KÂ) vurgusuna dönüştürülmesinden ibarettir. Dini musikimizde Mevlevi ayinerindeki saz bölümlerinden (çok kısa) başka yerde kullanıldığı görülmemiştir. Bütün saz semaileri (dördüncü haneler hariç) bu usûlle bestelenmiştir. Klasik faslımızın bestelerden sonra okunan sözlü eser olan Ağır Semailer'in çoğu bu usûlle bestelenmiştir

*) 10/16 rakkamı ile gösterilen mertebesine CURCUNA usûlü denir. Curcuna usûlü ismini alan DÜM(5) - TE (2) - KA (3) kalıbıda kullanılmıştır.

*) İkinci mertebesine AKSAK SEMAÎ, üçüncü mertebesine AĞIR AKSAK SEMAÎ denir. İki değişik Türk Akseâğının birleşmesinden meydana gelmiştir.

Kaynak : ' Türk Müsiki Nazariyâtı ve Usûlleri-Kudüm Velveleleri ' İsmail Hakkı ÖZKAN [1941- 2010]

Aksak Semai D a r b U s û l ü

[10 / 8] m e r t e b e s i

- 1 . Darb : (Dü-Üm) / [1 Zamanlı ve Kuvvetli]
- 2 . Darb : (Te) / [1/2 Zamanlı ve Zayıf]
- 3 . Darb : (Ka-Aa) / [1 Zamanlı ve Yarı Kuvvetli]
- 4 . Darb : (Dü-Üm) / [1 Zamanlı ve Kuvvetli]
- 5 . Darb : (Te-Ek) / [1 Zamanlı ve Yarı Kuvvetli]
- 6 . Darb : (Tek) / [1/2 Zamanlı ve Zayıf]

Kaynak : ' Türk Musikisinde Usuller ve Kudüm ', M. Hurşit UNGAY

Perişan

Y u s u f

Dede

Yusuf Dede'nin Hayatı Edvarın yazarı Yusuf Dede 1605'de Konya'da doğdu. Bazı yerlerde Trablus asıllı olduğu kayıtlıdır. Dini eğitimini alırken hafız oldu. Konya Mevlevihanesi şeyhi Bostan Dede'ye (ö. 1641) intisab etti, Mevlevi oldu. Arapça ve Farsça öğrendi. 1631'den sonraki bir tarihte, İstanbul'a gelip Galata Mevlevihanesi şeyhi Adem Dede'ye (ö. 1652) kapılandı. Bu dergahta müzisyen olarak, çeng ve ney öğrendi, neyzenbaşılığa yükseldi (yakl. 1634). İstanbul'da Beylerbeyi sarayının bulunduğu bölgenin yakınlarında İstavroz bahçesi denilen yerde bir müzik toplantısında IV. Murad (salt. 1623-ö. 1640), Yusuf Dede'nin neyini dinlemiş ve çok beğenmişti. Böylece onu saraya alarak musahib-i şehriyari yaptı (1635). Enderun eğitimi gören, Seyahatname yazarı, genç Evliya Çelebi onu bu sıralarda tanıdı; neyini dinleyen Evliya Çelebi, onun ney çalışındaki yakıcılığını seyahatnamesinde özel olarak belirtmektedir. IV. Murad'ın 1640'da ölümü ile yerine geçen İbrahim'den "çerağ izni" alarak kendi isteği ile 28 akçe olarak bağlanan maaşın 20 akçesini kabul ederek, saraydan ayrıldı. Yusuf Dede, Beşiktaş Mevlevihanesi'nde çileye girdi (1640-1641), mevlevihanenin şeyhi Hasan Dede'nin kızı ile evlendi. Risale-i Edvar adlı eserini 1645-1655 yılları arasında yazmış olabileceği, XVII. Yüzyıl başlarında yazılmış olan yine bir Mevlevi tarafından yazılmış, anonim Ruhperver adlı müzik eserinden etkilenmiş olabileceği tahmin edilmektedir Yusuf Dede, IV. Mehmed döneminde, 1658 yılında ilk defa vekil olarak Beşiktaş Mevlevihanesi şeyhliği yaptığı sıralarda coşkulu sema ve ney icrasıyla ünlenmişti. Bir çok saray görevlisi gibi Divan katibi ve Şair Şehrî ile, o sıralarda 25 yaşlarında olan, ve yeni ünlenmeye başlayan bestekar hanende Buhurîzâde (henüz İtri mahlasını almamıştı), Yusuf Dede'nin neyini dinlemeğe Beşiktaş Mevlevihanesine, bu yıllarda gelen kişiler arasındaydı. Yusuf Dede, kayınpederi Hasan Dede'nin 1663'de ölümü üzerine yerine kısa bir süre şeyhlik yaptığı anlaşıyorsa da, Beşiktaş Mevlevihanesi şeyhliğine Naci Ahmed Dede getirildi. Naci Ahmed Dede'nin Galata Mevlevihanesine 1664 yılında şeyh olması ile, Yusuf Dede tekrar Beşiktaş Mevlevihanesi şeyhi oldu. Yusuf Dede, 1664'ten 1670, Nisan ayında ölümüne kadar Beşiktaş Mevlevihanesi'nde görevini sürdürdü. İtri'nin öğrencilerinden Şair Nazim onun ölümüne tarih beyti yazmıştır. Esad Efendi, müzisyenler biyografisi olan Atrabul'asar adlı eserinde Çenk sazını da iyi çaldığı için "Çengi Yusuf" diye anıldığını açıklamış, Çengi kelimesinin başka anlamda da kullanılmasından dolayı önemlidir.

Çengi Yusuf Dede'den başka Bestekar Yusuf Dede olarak Rebabi, Cankurtaran, Perişan lakaplı üç kişi daha vardır. Böyle bir Yusuf Dede'nin rast-ı cedit saz semaisi bestesinin notası, Şamlı Selim'in yayınladığı notalar içinde görülebilir (Şamlı Selim, Sazende: Makamat-ı Musikiyemizin Peşrev ve Saz Semailerini Muhtevi, İstanbul 1323/1905, s. 17). Bu sebeple Yusuf Dede besteleri kadar Derviş Yusuf, Yusuf Çelebi adına müzik eseri kaydeden mecmualar ayrıca dikkatle incelenmelidir. Henüz bu müzik eserleri yeterince incelenmemiştir.

Kaynak : ' Yusuf Çengi Mevlevi Risale-i Edvar ', Recep USLU 2015